

C. van der Leest, Verschillend, maar één

In: Nederlands Dagblad, donderdag 12 april 1984

Via een uitgebreide recensie, verschillende edities van de rubriek 'Tribune', twee verslagen van Soeslo-lezingen en vele ingezondens heeft het ND aandacht gegeven aan m'n brochure 'Wat is gereformeerd?' Het lijkt me daarom zinnig als schrijver van die brochure nu ook zelf met een reactie te komen. M'n bedoeling daarmee is niet uitgebrachte kritiek te weerleggen en mezelf zo ongeschonden overeind proberen te houden. Dat zou weinig vruchtbaar zijn. Met dit artikel wil ik wel dit proberen, dat het toegroeien naar elkaar bevorderd wordt. Uiteindelijk was dat ook de hoofddopzet van m'n boekje. Dit had daarom tot op zekere hoogte als titel mee kunnen krijgen: 'Hoe gaan we als kerkmensen met elkaar om?' Vandaar dat in m'n boekje vragen aan de orde komen als: Op wat voor niveau mag en moet je over bepaalde zaken en activiteiten spreken, waaraan horen we elkaar te binden, en op welke punten moeten we elkaar een eigen benadering gunnen?

M'n antwoorden op deze vragen hebben een grote verscheidenheid aan reacties opgeleverd: enthousiaste ('een verademing'), gereserveerde, afwijzende en geschokte ('de kerk wordt ontrouw aan haar roeping gemaakt'). Een goede doorsnee daarvan heeft in de kolommen van deze krant gestaan.

Eenheid

Zou je alleen afgaan op de gepubliceerde reacties, dan zou je kunnen concluderen: Wat een kloven gapen er tussen de geref.vrijg. kerkmensen. Waar zal dat op uitlopen? Een dergelijke angstige conclusie is m.i. voorbarig. Het zal waar zijn, dat we lang niet altijd op dezelfde lijn zitten; ook is het een feit, dat dergelijke verschillen gevoelsmatig vaak moeilijk te verteren zijn. De hele discussie rond m'n brochure is daarvan al een bewijs. Maar tegelijk is het een onomstotelijk feit, dat wat ons onderling verbindt, veel meer en ook veel belangrijker is dan wat ons scheidt.

Ik vind het jammer, dat nagenoeg niemand van de publieke reageerders hierop gewezen heeft. Want het is toch een prachtig iets, dat er in recensies en ingezondens onder ons letterlijk geen woord kritiek is gekomen op wat ik in m'n brochure als onopgeefbaar gereformeerd heb aangeduid. En ik heb van héél wat verklaard, dat het buiten discussie behoort te staan. Toch wordt er kennelijk algemeen mee ingestemd, dat ik dit juist heb getaxeerd. Het lijkt me noodzakelijk deze stilzwijgende instemming ook eens hardop uit te spreken. Want we beseffen als geref.vrijg. kerkmensen niet half, hoe uniek zo'n veelomvattende geloofseenheid in kerkelijk Nederland is. Ik zou tenminste geen kerkgemeenschap weten, waar men op zo vele en zulke fundamentele punten zo hecht met elkaar verbonden is.

Laten we allereerst daarvoor dankbaar zijn met elkaar, terwille van de goede onderlinge omgang. Want in het besef van wat ons allemaal verbindt, zullen we veel onspannener met elkaar kunnen praten over wat ons scheidt. Let je alleen op de verschillen, dan ga je onzeker of zelfs wantrouwend tegen de ander aankijken. Dat voorkom je, als je vóór alles doordrongen bent van de bestaande geloofseenheid. Vooral ter wille daarvan heb ik m'n brochure geschreven.

Geref. organisaties

De sterkste bedenkingen die tegen m'n brochure zijn ingebracht, betroffen de uitspraken over gereformeerde organisaties als bijv. het GPV en de gereformeerde scholen. Heel begrijpelijk, want ik heb deze organisaties buiten het onopgeefbaar gereformeerde laten vallen en ze aangeduid als zaken waar een vrije discussie over mogelijk is. Van deze uitspraken gaat de suggestie uit, dat zaken als het GPV en de geref. scholen voor mij zomaar opgeefbaar zijn en dat men zich daar vrijblijvend en zelfs onverschillig tegenover kan opstellen.

Geen wonder, dat die uitspraken bij velen verkeerd zijn gevallen: 'Hoeveel tijd, energie en geld zijn er in de afgelopen 40 jaar niet gestoken in het opzetten en draaiende houden van deze instellingen. Niet weinigen hebben er zelfs maatschappelijk heel wat voor op het spel gezet. Maar dan kun je dat toch niet met één pennestreek allemaal op losse schroeven zetten?'

Laat ik nadrukkelijk verklaren, dat dit laatste beslist niet m'n bedoeling was (en is). Ik betreur het dan ook, dat ik op dit punt niet evenwichtig genoeg geformuleerd heb, zodat een verkeerde suggestie van m'n woorden kòn uitgaan.

Er valt immers meer over het gereformeerde organisatieleven te zeggen dan ik in m'n boekje gedaan heb. Om maar iets te noemen: Het bestaan van geref. scholen heeft alles te maken met de evident bijbelse taak, dat ouders hun kinderen in de leer van de kerk moeten (laten) onderrichten. Daarom val ik die ouders bij, die het vanwege die taak op hun weg zien liggen hun kinderen naar geref. scholen te sturen. En als ik de gevoerde discussies op me laat inwerken, moet ik zelfs zeggen, dat ik die schoolkeuze van m'n kinderen voor mezelf als een opdracht erken.

Iets dergelijks valt over het GPV te zeggen: Het bestaan ervan heeft alles te maken met de onweerlegbare bijbelse taak, dat je je christen-zijn moet laten uitstralen over de hele linie van het menselijk leven. Geen wonder dat dan kerkmensen het op hun weg zien liggen, het zelfs als een opdracht zien zich voor het GPV in te zetten.

Kortom, met vele anderen ben ik dankbaar voor de mogelijkheden die God ons op onderwijs- en politiek gebied geeft. Het was goed geweest, als dit alles in m'n brochure was vermeld.

Zorgvuldig

Ondertussen ligt het feit er, dat er kerkmensen zijn die hun kinderen níét naar geref. scholen sturen of die níét mee te krijgen zijn om een nieuwe geref. school op te richten. Ook zijn er die zich inzetten voor de RPF. Kan dat, mag dat?

In het bovenstaande heb ik het zo geformuleerd, dat ik het betrokken zijn bij geref. onderwijs en geref. politiek met vele anderen op onze weg zie liggen, zelfs voor mezelf als een opdracht erken. Het zal u opvallen, dat ik deze formulering persoonlijk houd; ik zeg opzettelijk: ik zie het op m'n weg liggen, voor mezelf erken ik het als een opdracht. Want ook al stem ik hierin overeen met waarschijnlijk de meerderheid van de geref.vrijg. kerkmensen, toch gaat het m.i. te ver te zeggen, dat de betrokkenheid bij kerkelijk gebonden instellingen per definitie op de weg van geref. kerkmensen ligt en per definitie voor hen als opdracht moet gelden.

Waarom dit onderscheid? Laat ik het kortweg zo zeggen: Omdat we zorgvuldig moeten omgaan met Gods naam en met de naam van onze naasten. Uiteraard vereist dit de nodige toelichting.

Allereerst is het in ons spreken van groot belang, dat we niet te snel van iets zeggen: 'God wil het', of: 'Dit is een opdracht van God'. Uit respect voor Gods naam moeten we steeds onderscheid maken tussen:

- enerzijds Gods uitdrukkelijke gebod, de zonneklaar door Hem gegeven taak, zijn uitgesproken wil, en:
- anderzijds onze toepassing van Gods gebod, onze vormgeving van een bijbelse taak, onze vaststelling dat iets op onze weg ligt en als een opdracht op ons afkomt.

We hebben nu eenmaal niet het recht onze menselijke activiteiten te vereenzelvigen met Gods wil. Bovendien, als wij falen in die activiteiten of als we daarin tegenover elkaar staan, wordt meteen Gods naam in opspraak gebracht. Daarom bepleit ik een meer bescheiden spreken.

Maak ik daarmee het geref. organisatieleven kleurloos? Ik dacht van niet. Want als ik op onderwijs- of politiek gebied iets op m'n weg zie liggen, kan het niet anders of ik zal proberen de ander zover te krijgen, dat hij het ook als een opdracht erkent, zodat we samen wat kunnen ondernemen.

Maar als ik die ander niet zo ver krijg, wat dan? Zo kom ik bij m'n tweede beweegreden waarom ik me ten aanzien van de betrokkenheid bij kerkelijk gebonden instellingen beperk tot een persoonlijke formulering. Zeggen we: de keuze voor geref. scholen en voor het GPV moet per definitie als een opdracht gelden, dan zijn we gauw klaar met een bewuste afwijzing daarvan: 'Die is wel niet censurabel, maar toch miserabel.' Brengen we daarentegen het bovengenoemde 'enerzijds-anderzijds' in rekening, dan komen we tot een ander oordeel. Dan erkennen we het als een wettige mogelijkheid, dat kerkmensen een andere school en politieke keuze op hun weg zien liggen en dat zij voor de desbetreffende andere instellingen dankbaar zijn.

Is daarmee de eenheid onder ons in geding? Natuurlijk niet, zolang bij alle betrokkenen de inzet bestaat recht te doen aan de bijbelse principes achter de school- en politieke keuze. Dáárop moeten we elkaar tekens weer aanspreken. Maar blijken we daarin één, dan kunnen we de ander voluit als gereformeerd aanvaarden, al staat hij een andere vormgeving van die bijbelse principes voor. Tegelijk kunnen we ook dan pas goed hartig met elkaar bepraten welke vormgeving op dit moment het meest recht doet aan die principes. En als ik let op wat in onderwijskundig, politiek en vakbond-Nederland met z'n ontkerstening gaande is, kan het m.i. haast niet anders, of we slaan als geref.vrijg. kerkmensen herhaaldelijk de handen in elkaar.

Groeiende eenheid

Uiteraard zou nog op vele andere punten kunnen worden ingegaan. Het komt me voor, dat ik met het bovengenoemde wel het belangrijkste van de kritiek heb aangesneden.

Intussen vormden de uitspraken over geref. organisaties in m'n brochure maar een heel beperkt onderdeel. Ik hoop bijv., dat niet voorbijgelezen zal worden aan wat ik schreef over het m.i. belangrijke verschil tussen geloofseenheid en denkenheid en over de noodzaak dat we moeten proberen verder met elkaar te komen. Niemand heeft er wat aan, als we onze eigen opinies buiten discussie stellen, ons daarin verschansen en vandaaruit de ander bestoken. In plaats daarvan moeten we het wettige van andere benaderingen erkennen, voor de argumenten daarvan openstaan en bereid zijn naar de ander toe te komen. Een zware opgave, zoals ikzelf bij het schrijven van dit artikel heb gemerkt. Toch moet het onder ons kunnen, nu we zo vergaand één zijn in het geloof.